

**Către: Domnul Eduard SERBENCO,
Secretar de Stat, Ministerul Justiției**

Nr. 145-25/AD_din 15.12.2025

Referință: Proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (consolidarea răspunderii penale a persoanei juridice)

Asociația Businessului European din Moldova (EBA Moldova) salută inițiativa autorităților de a disjunge proiectul de lege privind consolidarea răspunderii penale a persoanei juridice, în vederea asigurării cerințelor de claritate a legii și a elaborării unor prevederi de modificare a legislației penale, în acord cu standardele internaționale recunoscute în materia drepturilor omului.

EBA reiterează faptul că cerința de calitate a legii penale constituie o condiție vitală pentru menținerea securității raporturilor juridice și pentru ordonarea eficientă a relațiilor sociale, conform jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova (a se vedea inclusiv pct. 61 din Hotărârea Curții Constituționale a RM nr. 33 din 07.12.2017).

În urma examinării proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative privind consolidarea răspunderii penale a persoanei juridice, precum și a notei de fundamentare aferente, EBA Moldova formulează următoarele observații și propuneri, care pot influența interpretarea și aplicabilitatea practică a dispozițiilor propuse.

I. Modificările ce se referă la Codul penal al Republicii Moldova

1. Cu privire la propunerile aferente art. 21 alin. (3) Cod penal, prin introducerea „statelor” și a „organizațiilor publice internaționale” ca fiind exceptate de la răspunderea penală

În contextul opiniilor formulate anterior de către mediul de afaceri asupra proiectului de lege, a fost recomandată includerea, în conținutul Capitolului XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii” din Codul penal, a noțiunii de „organizație publică internațională”.

Propunerea a fost respinsă, argumentându-se în Sinteza obiecțiilor faptul că art. 123¹ utilizează sintagma „organizație publică străină”, iar în practică aceasta nu s-ar fi dovedit a fi înțeleasă greșit sau cu un alt sens.

EBA subliniază că acest argument nu este susținut de repere concrete privind practica analizată, în condițiile în care obiecțiile au fost formulate inclusiv de organele abilitate cu aplicarea legii, precum PCCOCS și Procuratura Generală. Totodată, absența unor probleme sesizate formal în practică nu poate fi interpretată ca dovadă a clarității sau previzibilității termenilor din punct de vedere normativ, întrucât legiuitorul are obligația de a reglementa nu doar situațiile în care practica a identificat dificultăți, ci și acele situații în care există riscul unor interpretări neuniforme.

În primul rând, art. 123¹ operează cu noțiunile de „organ public”, „întreprindere publică străină”, „organizație publică internațională” și „organizație publică supranațională”, definind apartenența persoanei publice străine și a funcționarului internațional ca subiect al infracțiunii. A *contrario*, aceste sintagme nu sunt redactate în sensul clarificării sau delimitării categoriilor de entități exceptate de la răspunderea penală.

În al doilea rând, legislația penală, în redacția actuală, utilizează un număr considerabil de noțiuni pentru a desemna diferite tipuri de entități colective, fără definirea acestora și fără stabilirea unor criterii clare de delimitare. Astfel, pe lângă art. 123¹ CP RM, alte dispoziții ale Codului penal (art. 181¹ alin. (1) și (3) lit. c), art. 181³ alin. (2) lit. c), art. 281 alin. (1) lit. e), art. 337 alin. (1) și (4), art. 338, art. 338², art. 341 alin. (3), art. 334 alin. (2) lit. b), art. 345 lit. b)) operează cu noțiunea generală de „organizație străină”.

Această multiplicare a termenilor, nesuținută de definiții, generează o lipsă evidentă de coerență terminologică și creează incertitudine cu privire la natura juridică a entităților vizate, fiind neclar dacă legiuitorul desemnează aceleași entități sub denumiri diferite sau categorii distincte ori parțial suprapuse. În contextul în care exceptarea de la răspundere depinde decisiv de calificarea juridică a entității, absența definițiilor creează riscuri semnificative inclusiv din perspectiva tehnicii legislative.

2. Cu privire la propunerile de completare a art. 21 cu alin. (6) și art. 34 alin. (6)

EBA constată că propunerea de completare a Codului penal cu alineatele menționate, care urmărește transferul răspunderii penale și al antecedentelor penale în cazul reorganizării persoanei juridice, nu se aliniază scopului general al proiectului, care urmărește transpunerea unor acte europene specifice.

Actele UE invocate, respectiv Decizia-cadru 2003/568/JAI, Decizia-cadru 2008/913/JAI și Directiva (UE) 2018/1673, reglementează sancțiuni aplicabile persoanelor juridice și anumite circumstanțe agravante, fără a institui un mecanism de transfer automat al răspunderii penale în cazul reorganizării. Tabelele de concordanță anexate vizează exclusiv transpunerea directivei privind combaterea spălării banilor și nu conțin o evaluare a compatibilității mecanismului propus de succesiune penală.

EBA notează că justificarea propunerii prin trimitere la jurisprudența CtEDO – cauza *Carrefour France vs. France* – este limitată, întrucât Curtea s-a pronunțat exclusiv asupra transmiterii unei amenzi în contextul unei fuziuni prin absorbție, fără a analiza alte forme de reorganizare, precum divizarea, separarea sau transformarea, unde logica juridică este fundamental diferită.

Din acest motiv, recomandăm ca alin. (6) al art. 21 să prevadă expres formele de reorganizare eligibile pentru transferul răspunderii și să includă condițiile concrete pe care instanța de judecată trebuie să le analizeze atunci când decide tragerea la răspundere penală a succesorului unei persoane juridice.

Totodată, se subliniază necesitatea delimitării clare între atragerea la răspundere penală și sancțiunea aplicabilă, având în vedere că sancțiunea poate fi, în anumite situații, adaptată proporțional activelor preluate, în timp ce răspunderea penală implică o condamnare publică în numele legii. Aplicarea automată a unui transfer integral al răspunderii penale poate conduce la soluții inechitabile, inclusiv în raport cu dobânditorii de bună-credință, prin prisma art. 1 din Protocolul nr. 1 la CEDO.

În ceea ce privește transferul antecedentelor penale, EBA consideră că acesta nu trebuie să opereze automat, fiind necesară o analiză concretă efectuată de către instanța de judecată, cu distingerea clară între executarea pedepsei și antecedentele penale ca stare juridică.

3. Regimul pedepselor complementare

EBA recomandă relocarea prevederilor referitoare la aplicarea pedepselor complementare, astfel încât acestea să fie integrate în normele care reglementează regimul general al sancțiunilor, și nu în cadrul dispozițiilor privind individualizarea pedepsei. Totodată, pentru evitarea arbitrariului, EBA susține limitarea posibilității de aplicare la maximum două pedepse complementare în situațiile în care acestea nu sunt prevăzute expres în Partea specială a Codului penal.

4. Noțiunea de „entități de interes public”

Recomandăm excluderea sintagmei „entități de interes public” din art. 63 alin. (1) lit. e) și art. 73³, întrucât aceasta nu este definită în legislație și permite interpretări excesiv de largi.

5. Sancțiuni aplicabile „pe termen nedeterminat” din conținutul articolelor 73² și 73³, 73⁶

EBA constată că formulările care permit aplicarea sancțiunilor „pe termen nedeterminat” pot genera riscul unei excluderi permanente de pe piață. În acest context, EBA consideră necesar ca, în cazul menținerii acestei opțiuni legislative, să fie stabilite criterii clare de aplicare, precum și o procedură judiciară distinctă care să permită redobândirea dreptului restrâns.

6. Observații punctuale suplimentare

La art. 734 alin. (2) se recomandă modificarea termenului „juridică” în „judiciară”.

La art. 735 alin. (1) se recomandă includerea, după sintagma „Persoana juridică condamnată”, a sintagmei „cu pedeapsa complementară de afișare sau publicare a sentinței de condamnare”, întrucât formularea actuală din proiect poate crea impresia caracterului obligatoriu al acestei măsuri, indiferent de sancțiunea aplicată.

Cu privire la conținutul art. 736 din proiect, se menține observația potrivit căreia utilizarea expresiilor „închiderea unei unități a persoanei juridice” și „încetare forțată” nu se pliază cu stabilirea respectivei pedepse pe un termen de până la 5 ani. Aceste noțiuni pot fi aplicate doar în contextul stabilirii unei sancțiuni definitive, pe termen nelimitat, și nu pentru sancțiuni cu durată determinată. În acest sens, se propune modificarea denumirii sancțiunii în „suspendarea sau închiderea unității persoanei juridice”, cu efectuarea modificărilor corespunzătoare și în textul art. 63 alin. (1) lit. h).

Referitor la propunerea de completare a art. 112 Cod penal, se propune stabilirea expresă a aplicabilității acesteia și persoanelor juridice, întrucât sintagma „comportare ireproșabilă” din conținutul actual poate fi raportată mai degrabă la identitatea unei persoane fizice decât la activitatea desfășurată de o persoană juridică.

Cu privire la propunerile de completare a sancțiunii pentru fapta de luare de mită prevăzută la art. 333 Cod penal, se constată că, potrivit conținutului actual, latura obiectivă a infracțiunii poate fi săvârșită doar

de către subiecți speciali. În aceste condiții, persoana juridică nu poate fi atrasă la răspundere în calitate de autor, iar includerea sancțiunii va permite atragerea acesteia doar în calitate de complice sau sub altă formă de participatie. Se recomandă reformularea prevederii, astfel încât și persoanei juridice să îi poată fi imputată calitatea de autor. Recomandările nu se referă la sancțiunile completate la art. 334 și 346, având în vedere că latura obiectivă a faptelor respective poate fi săvârșită de orice persoană fizică sau juridică ce întrunește condițiile generale ale subiectului infracțiunii.

Modificările ce se referă la Codul de procedură penală al Republicii Moldova

7. Cu privire la completarea art. 389 cu alin. (5¹) CPP RM

Se recomandă inserarea textului alin. (2) lângă articolele 73¹, 73² și 73³, pentru asigurarea clarității în ce cazuri instanța de judecată se poate pronunța asupra restituirii avantajului sau nulității contractului, atunci când acestea au fost încheiate în legătură cu sau ca urmare a comiterii infracțiunii.

8. Cu privire la măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice

Se consideră imperios necesară includerea temeiurilor de aplicare a măsurilor preventive, menționând că art. 176 alin. (1) CPP RM stabilește temeiurile pentru persoanele fizice. În lipsa unei reglementări similare pentru persoanele juridice, există riscul ridicării unor probleme legate de încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

Se subliniază că scopul aplicării și temeiul aplicării sunt componente juridice distincte și trebuie reglementate în mod expres. Totodată, alin. (4) al art. 522¹ utilizează sintagma „dacă există în continuare temeiurile pentru menținerea acestora”, în lipsa definirii generale a temeiurilor aplicabile persoanelor juridice.

De asemenea, se recomandă modificarea modului de formulare a măsurilor preventive prevăzute la lit. c)–e), întrucât, în forma actuală, acestea au mai degrabă natura unor sancțiuni decât a unor măsuri preventive.

9. Cu privire la conținutul art. 522¹ Cod de procedură penală

Se recomandă modificarea titlului articolului, întrucât acesta se referă la „măsuri”, în timp ce conținutul vizează exclusiv cauțiunea. Alternativ, se ia în considerare completarea art. 197 CPP RM, care reglementează măsurile asiguratorii, pentru includerea acestui tip de cauțiune.

În cazul completării art. 197, se vor evita trimiterile la art. 192¹ CPP RM, care reglementează liberarea provizorie pe cauțiune, instituție improprie acestui tip de măsură.

Totodată, se recomandă excluderea din alin. (3) a sintagmei „persoanei juridice achitate”, întrucât dispozițiile la care se face trimitere prevăd restituirea măsurii preventive și în alte situații, inclusiv atunci când persoana este condamnată, dar a respectat măsurile aplicate, sau când a intervenit o hotărâre de încetare ori au decăzut motivele care au justificat aplicarea măsurii.

10. Cu privire la conținutul art. 523 din proiectul de lege

Se menționează că, datorită naturii lor, măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice, inclusiv în lumina jurisprudenței constante a CtEDO, pot fi apreciate ca mai aspre sau mai blânde. În cazul persoanelor juridice, este neclar care dintre aceste măsuri pot fi considerate mai aspre, ținând cont de natura acestora.

Totodată, se recomandă ca măsura preventivă să poată fi revocată doar de către autoritatea care a dispus aplicarea acesteia, respectiv judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată, la demersul motivat al procurorului.

Modificările ce se referă la Codul de executare

11. Cu privire la art. 285⁴ din proiect

Se constată că prevederile art. 285⁴ din proiect nu stabilesc în mod clar modul de desemnare a administratorului autorizat. În acest sens, se recomandă detalierea procedurii, inclusiv prin corelare cu modificările ce urmează a fi operate în Legea nr. 161/2014.

Totodată, alin. (6) al articolului indică faptul că „dacă administratorul desemnat nu își mai poate exercita atribuțiile care i-au fost stabilite”, fără ca din text să rezulte că instanța stabilește atribuții concrete în sarcina acestuia. Din acest considerent, este necesară includerea atribuțiilor, chiar și cu titlu neexhaustiv, precum și extinderea listei obligațiilor impuse acestuia, pe lângă obligația de confidențialitate.

12. Cu privire la executarea pedepsei de închidere a unei subdiviziuni prevăzute la art. 285⁶

Se recomandă revizuirea alin. (2) al art. 285⁶, având în vedere că, în practică, subdiviziunile își pot desfășura activitatea în spații ce aparțin altor persoane decât cele condamnate. În aceste situații, sigilarea fizică a subdiviziunii și verificarea periodică a îndeplinirii obligației de închidere pot constitui măsuri disproporționate, întrucât persoana juridică condamnată ar putea fi obligată să achite în continuare folosința unui bun care nu îi aparține, iar proprietarul ar fi împiedicat să își exercite pe deplin dreptul de proprietate.

Pentru eventuale clarificări suplimentare sau în situația în care se impune completarea cu argumente adiționale, EBA Moldova își exprimă disponibilitatea de a participa la consultări și de a contribui la îmbunătățirea proiectului de lege.

Cu înaltă considerațiune,

Mariana RUFA,
 Director Executiv EBA